

Vəliyulla Cəfərov . Təranə Tağıyeva

1-501K

DİPLOMATİK YAZIŞMA

Əlavələr və düzəlişlərlə təkrar nəşri

*Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirli-
yinin 16 mart 2009-cu il tarixli 305 № -li
əmri ilə dərs vəsaiti kimi çap olunur*

Bakı - 2009

Müəlliflər:

Vəliyulla Jəfərov

BDU-nun«Diplomatiya və müasir inteqrasiya prosesləri»kafedrasının dosenti, filologiya elmləri namizədi

Təranə Tağıyeva

BDU-nun«Diplomatiya və müasir inteqrasiya prosesləri» kafedrasının dosenti, tarix elmləri namizədi

9(4)9.45⁴

X C51

Elmi redaktolar:

Hijran Hüseynova

BDU-nun«Diplomatiya və müasir inteqrasiya prosesləri»kafedrasının müdiri, siyasi elmləri doktoru, professor

Rəyçilər:

Kərəm Məmmədov

BDU-nun«Diplomatiya və müasir inteqrasiya prosesləri»kafedrasının dosenti, siyasi elmləri namizədi

Qurban Məmmədov

BDU-nun«Beynəlxalq münasibətlər» kafedrasının baş müəllimi

V.B.Cəfərov. T.M.Tağıyeva

DİPLOMATİK YAZIŞMA. Bakı, 2009, 242 səh.

24/11/09

ÖN SÖZ

Təqdim olunmuş dərs vəsaiti BDU-nun BM və BH fakültəsində tədris edilən eyni adlı fənni üzrə mühazirə mətnlərindən, XİN-nin Sənədlərindən və diplomatiya sahəsində aparıcı mütəxəssislərin araşdırmaları əsasında tərtib edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının müstəqillik əldə etməsilə, müstəqil xarici siyasət yürütməsi, diplomatik fəaliyyət sahəsində aparıcı dövlətlərlə əlaqələrin qurulması, bu sahədə elmi biliklər əldə edilməsinə ehtiyacı artırmışdır.

Nəzərə alsaq ki, çox böyük bir dövr ərzində Azərbaycanın diplomatik sahədəki təcrübədən kənar qalması, elmi biliklərin, Azərbaycan dilində diplomatik terminlərin olmaması bu istiqamətdə elmi araşdırmaların aparılmasını aktual etmişdir.

Dərs vəsaiti diplomatik fəaliyyətin tərkib hissəsi olan diplomatik yazışma haqqında ümumi təsəvvür yaratmaq imkanı verir. Əgər qərb ölkələrində, eləcədə MDB məkanında bu mövzu ətrafında çox sayda tədqiqat işləri aparılırsa da, respublikamızda belə kitabları əl ilə saymaq olar. Bu kitabların çoxu xarici siyasət və beynəlxalq münasibətlərə dair ümumi məsələləri işıqlandırır diplomatiya sənəti, diplomatiyada qəbul edilmiş metod və bacarıqlardan, sənədlərin tərtibi qaydalarından və onların təhlili yollarından danışılır.

Təqdim olunan dərs vəsaiti bu sahədə yaranmış boşluğu doldurmağa xidmət edir. Kitabda nəinki diplomatik sənədlərin dil və üslub xüsusiyyətləri, onların çeşidlənməsi, tərkib hissələri, tərtibi, eyni zamanda müxtəlif dövlətlərdə diplo-

matianın özünəməxsus üslubundan, müsbət və mənfi cəhətlərindən söhbət açılır.

Kitabda xeyli sayda təqdim edilmiş diplomatik sənədlərin nümunəsində onlar arasında oxşar və fərqli cəhətləri tərtibindəki özünəməxsusluğu izləmək mümkündür.

BDU-nun «Diplomatiya və müasir inteqrasiya prosesləri» kafedrasının dosentləri V.Cəfərov və T.Tağıyevanın hazırladıkları «Diplomatik yazışma» kitabı heç şübhəsiz ki, həm nəzəri, həm də praktik baxımdan bu sahədə çalışanlar və diplomatiya ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr üçün çox faydalıdır. Dərs vəsaiti Azərbaycan diplomatiyasının qaynaqlarından, əsas xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş diplomatiya məktəbinin təcrübəsindən faydalanmışdır.

Kərəm Məmmədov,
siyasi elmlər namizədi, dosent

GİRİŞ

Azərbaycan Respublikası öz dövlət müstəqilliyini elan etdiyi gündən beynəlxalq hüququn subyekti kimi xarici dövlətlərlə münasibətlərin qurulması, tənzimlənməsi və inkişaf etdirilməsi istiqamətində uğurlu addımlar ataraq, qısa müddət ərzində dünyanın bir sıra dövlətləri, beynəlxalq təşkilatları ilə əlaqə yaratmağa müvəffəq olmuşdur.

Artıq Azərbaycan dünyanın 139 dövləti ilə diplomatik əlaqə yaratmış, istər Azərbaycanda, istərsə də digər ölkələrdə səfirliklər və səfirlər ordusu fəaliyyət göstərməyə başlamışdır.

Dövlətlər arasında əlaqələrin qurulması, onun səviyyəsi və inkişafı bilavasitə diplomatın istedadından, peşəkarlığından, dünya görüşündən, hazırcavablığından asılıdır.

Diplomatik fəaliyyət forma etibarlı ilə müxtəlif (əlaqələrin qurulması, danışıqların aparılması, məlumatların axtarılması və toplanması, xaricdə dövlətin xarici siyasət maraqlarını qorumaq) olsa da bütün bunların hamısı diplomatik fəaliyyətin tərkib hissəsi sayılan – diplomatik yazışmada öz əksini tapır.

Təsadüfi deyildir ki, diplomatiyanı yazılı sənət növü adlandırırlar. Dövlətlər arası münasibətlərin qurulmasında götürülən səylər, aparılan danışıqlar, əldə edilən razılıqlar və s. sonda öz əksini müəyyən bir sənəddə tapır.

Sənədlərin tərtibi, yazışma, diplomatik fəaliyyətin 80-90% təşkil edir.

Sənədlərin tərtibinə xüsusi tələbkarlıqla yanaşmaq lazımdır. Belə ki, düzgün tərtib edilməyən göndərilmiş bir sənədi geri qaytarmaq mümkün olmadığından cüzi bir səhv, ehtiyatsız bir söz dövlətlər arasında münasibətlərin pozulmasına gətirib çıxara bilər.

Qədim yunan mütəfəkkiri Demosfen qeyd edirdi ki, «...Səfirlərin sərəncamında nə zirehli gəmilər, nə piyadalar, nə də ki, istehkamlar var. Səfirlərin silahı yalnız söz və bir də əlverişli məqamdır».

Diplomat insanların düşüncələrini oxumağı və ona qarşı öz fəaliyyət xəttini müəyyən etməyi bacarmalıdır. O, ölkəsini uğursuzluğa və uğurlara da düçar edə bilər.

Məhz ona görə müvafiq peşə hazırlığı, səriştə, dil vahidlərindən məqsədli istifadə etmək bacarığı olmadan diplomatiyada və diplomatik sənədlərin hazırlanmasında istənilən nəticəni əldə etmək çətindir.

Azərbaycan dilində uzun müddət diplomatik yazışmalar aparılmadığı nəzərə alınarsa, bu sahədə problemlərin olduğunu inkar etməməliyik. Azərbaycanın müstəqil olmaması dilin funksional üslublar sisteminə də diplomatiya altüslubunun mövcudluğundan yan keçilmiş, bu vəziyyəti diplomatiya ilə bağlı termin və anlayışların doğma dilimizdə qarşılığının olmaması daha da ağırlaşdırmışdır. Məhz diplomatik yazışma fənninin qarşısında duran əsas vəzifə qarşıya çıxan çətinlikləri aradan qaldırmaq, problemlərə aydınlıq gətirməkdən ibarətdir.

Dərs vəsaitində ilk öncə Azərbaycan dilinin funksional üslublarına və xüsusilə diplomatiya altüslubuna diqqət yetirilmiş, rəsmi-əməli üslubun əsasən inzibati idarəçilik sahə-